

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI
Delegatura NIK w Białymstoku

LBI.410.001.08.2020

Zofia Kukła
Dyrektor Sądu Apelacyjnego w Białymstoku
Sąd Apelacyjny w Białymstoku
ul. Mickiewicza 5, 15-213 Białystok

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

P/20/001 - Wykonanie budżetu państwa w 2019 r. – wykonanie budżetu państwa części 15/10
Sąd Apelacyjny w Białymstoku

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI
Delegatura w Białymstoku
ul. Akademicka 4, 15-267 Białystok
T +48 85 874 81 00, F +48 85 874 81 33
lbi@nik.gov.pl

I. Dane identyfikacyjne

Jednostka kontrolowana	Sąd Apelacyjny w Białymstoku, ul. Mickiewicza 5, 15-213 Białystok (dalej „Sąd Apelacyjny” lub „Sąd”)
Kierownik jednostki kontrolowanej	Zofia Kukla Dyrektor Sądu Apelacyjnego w Białymstoku od 6 maja 2002 r.
Podstawa prawna podjęcia kontroli	Art. 2 ust. 1, ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli ¹
Jednostka przeprowadzająca kontrolę	Najwyższa Izba Kontroli Delegatura w Białymstoku
Kontroler	Tomasz Suchowierski, główny specjalista kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr LBI/10/2020 z 9 stycznia 2020 r. (akta kontroli str. 1-2)

II. Cel i zakres kontroli

Cel kontroli	Celem kontroli było dokonanie oceny wykonania budżetu państwa na 2019 r. pod względem legalności, celowości, rzetelności i gospodarności działań podejmowanych przez dysponenta części budżetowej 15/10 <i>Sąd Apelacyjny w Białymstoku</i> oraz ocena wykonania planu finansowego na 2019 r. Sądu Apelacyjnego w Białymstoku. Ocenie podlegały w szczególności: – realizacja wydatków budżetu państwa i budżetu środków europejskich, w tym rzeczowe efekty uzyskane w wyniku realizacji zadań finansowanych ze środków publicznych,– sporządzenie rocznych sprawozdań budżetowych oraz sprawozdań za IV kwartał 2019 r. w zakresie operacji finansowych,– system kontroli zarządczej w zakresie prawidłowości sporządzania sprawozdań,– nadzór i kontrola sprawowane przez dysponenta części budżetu państwa w trybie art. 175 ust.1 i 2 ustawy z 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych² (dalej <i>ufp</i>), w tym nadzór nad wykonaniem planów finansowych podległych jednostek. Ponadto przeprowadzono analizę porównawczą danych ujętych w rocznym sprawozdaniu Rb-27 z wykonania planu dochodów budżetowych z wynikami roku ubiegłego oraz badanie skuteczności podejmowanych przez dysponenta działań windykacyjnych.
Zakres kontroli	Podstawą sformułowania oceny wymienionych wyżej obszarów były ustalenia dokonane w wyniku następujących działań kontrolnych: – kontroli prawidłowości i terminowości windykacji zaległości,– analizy realizacji wydatków budżetu państwa, w tym efektów uzyskanych w wyniku wydatkowania środków,– kontroli prawidłowości dokonanych blokad,– szczegółowej analizy wybranej próby wydatków dysponenta III stopnia,– analizy wybranych postępowań o udzielenie zamówienia publicznego,– kontroli wykonania wskaźników rzeczowych ustalonych w budżecie zadaniowym,– analizy stanu zobowiązań,– analiza prawidłowości sporządzenia wybranych sprawozdań oraz funkcjonowania systemu kontroli zarządczej w zakresie prawidłowości sporządzania sprawozdań,

¹ Dz. U. z 2019 r. poz. 489 ze zm., dalej: *ustawa o NIK*.

² Dz.U. z 2019 r. poz. 869, ze zm.

Do oceny wykonania budżetu państwa w części 15/10 Sąd Apelacyjny w Białymstoku wykorzystano również wyniki kontroli wykonania planu finansowego na 2019 r. Sądu Okręgowego w Białymstoku, Sądu Rejonowego w Białymstoku i Sądu Rejonowego w Bielsku Podlaskim.

Opis ustaleń kontrolnych przedstawiono w części IV. *Opis ustalonego stanu faktycznego oraz oceny częściowe kontrolowanej działalności.*

III. Ocena ogólna³ kontrolowanej działalności

OCENA OGÓLNA

Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie wykonanie budżetu państwa w 2019 r. w części 15/10 – Sąd Apelacyjny w Białymstoku oraz wykonanie planu finansowego na 2019 r. Sądu Apelacyjnego w Białymstoku.

Uzasadnienie oceny ogólnej

Badanie zaległości Sądu wykazało, że podejmowano właściwe i wynikające z przepisów prawa działania w celu jej wyegzekwowania.

Kontrola 31,1% wydatków Sądu wykazała, że środki budżetowe zostały wykorzystane z zachowaniem określonych przepisami prawa zasad gospodarowania środkami publicznymi. Nie stwierdzono przypadków niecelowego i niegospodarnego wydatkowania tych środków.

Najwyższa Izba Kontroli pozytywnie opiniuje sprawozdania budżetowe oraz w zakresie operacji finansowych za 2019 r. w części 15/10 – Sąd Apelacyjny w Białymstoku. Dane zawarte w sprawozdaniach łącznych wynikały ze sprawozdań jednostkowych, a w sprawozdaniach Sądu Apelacyjnego (dysponenta III stopnia) - z ewidencji księgowej. System kontroli zarządczej zapewniał właściwy nadzór nad sprawozdawczością.

IV. Opis ustalonego stanu faktycznego oraz oceny częściowe⁴ kontrolowanej działalności

OBSZAR

1. Dochody budżetowe⁵

Opis stanu faktycznego

1.1. Sądy Apelacji Białostockiej w 2019 roku zrealizowały dochody budżetowe w kwocie 152.246,7 tys. zł⁶, co stanowiło 114,3% planu (133.181 tys. zł) oraz 107% dochodów zrealizowanych w 2018 roku (142.291,9 tys. zł). Głównymi źródłami dochodów były:

- wpływy z tytułu opłat i kosztów sądowych oraz innych opłat uiszczanych na rzecz Skarbu Państwa z tytułu postępowania sądowego i prokuratorskiego – 107.841,5 tys. zł (wyższe o 15,6% od planowanych i o 10% od uzyskanych w 2018 roku),
- wpływy należności z tytułu grzywien, mandatów i innych kar od osób fizycznych – 40.687,1 tys. zł (wyższe o 11,3% od planowanych i o 0,3% od uzyskanych w 2018 roku),
- wpływy ze spłat oprocentowanych pożyczek udzielanych sędziom i prokuratorom na zaspokojenie ich potrzeb mieszkaniowych – 1.132,3 tys. zł (98,8% planu i 99,6% kwoty uzyskanej rok wcześniej).

³ W kontroli wykonania budżetu państwa w 2019 r. Najwyższa Izba Kontroli stosuje następujące oceny: pozytywna i negatywna. W przypadku gdy nie zostały spełnione kryteria ani dla oceny pozytywnej ani dla negatywnej stosuje się ocenę w formie opisowej.

⁴ Oceny częściowe to oceny działalności w poszczególnych obszarach badań kontrolnych. Ocena częściowa może być sformułowana jako ocena pozytywna, ocena negatywna albo ocena w formie opisowej.

⁵ Zgodnie z założeniami przyjętymi do kontroli wykonania budżetu państwa w 2019 roku, kontrola dochodów budżetowych w części 15 – *Sprawiedliwość* została ograniczona do przeprowadzenia analizy porównawczej danych ujętych w rocznym sprawozdaniu budżetowym Rb-27 z wykonania planu dochodów budżetowych z wynikami roku ubiegłego oraz oceny działań windykacyjnych.

⁶ W dziale 755 Wymiar Sprawiedliwości, rozdziale 75502.

Sąd Apelacyjny w 2019 roku zrealizował dochody budżetowe w kwocie 3.037,6 tys. zł⁷, co stanowiło 149,9% planu (2.026 tys. zł) oraz 166,7% dochodów zrealizowanych w 2018 roku (1.821,6 tys. zł). Ich źródłem były głównie:

- wpływy z tytułu opłat i kosztów sądowych oraz innych opłat uiszczanych na rzecz Skarbu Państwa z tytułu postępowania sądowego i prokuratorskiego – 1.516,2 tys. zł, (252,7% planu i 379,3% kwoty uzyskanej w 2018 roku) W porównaniu do roku poprzedniego wzrosła wysokość opłat sądowych oraz zwiększyła się liczba spraw o wysokiej kwocie należności sporej,
- wpływy ze spłat oprocentowanych pożyczek udzielanych sędziom i prokuratorom na zaspokojenie ich potrzeb mieszkaniowych – 1.132,3 tys. zł (98,8% planu i 99,6% kwoty uzyskanej rok wcześniej),
- wpływy z pozostałych odsetek – 250,7 tys. zł (89,6% planu oraz 98,8% wpłat dokonanych z tego tytułu w 2018 roku).

Uzyskane kwoty w całości przekazano na rachunek dochodów centralnego rachunku bieżącego budżetu państwa. (akta kontroli str. 14-22)

1.2. Wykazane w sprawozdaniu Rb-27 Apelacji Białostockiej należności pozostałe do zapłaty na koniec 2019 r. wyniosły 75.082,2 tys. zł i były o 17,3% wyższe niż na koniec 2018 r. (64.029,9 tys. zł). Zaległości netto wyniosły 51.901,2 tys. zł i były o 24,4% wyższe niż rok wcześniej (41.732,6 tys. zł). Składały się na nie przede wszystkim należności wymagalne z tytułu: grzywien, mandatów i innych kar od osób fizycznych (40.178,3 tys. zł) oraz z opłat i kosztów sądowych oraz innych opłat uiszczanych na rzecz Skarbu Państwa z tytułu postępowania sądowego i prokuratorskiego (11.067,9 tys. zł).

(dowód: akta kontroli str. 5-13, 23)

Największy wzrost należności wymagalnych w porównaniu do roku poprzedniego dotyczył:

- a) grzywien, mandatów i innych kar od osób fizycznych (z 31.607 tys. zł do 40.178,3 tys. zł, tj. o 27,1%) - wynikał przede wszystkim ze zmiany sposobu dokonywania przez sądy podległe odpisu przy zamianie kary grzywny na pracę społecznie użyteczną lub karę pozbawienia wolności (w 2019 r. odpisów dokonywano w dacie odbycia zastępczej kary pozbawienia wolności lub pracy społecznie użytecznej)⁸;
- b) kar i odszkodowań wynikających z umów (z 104,8 tys. zł do 160,4 tys. zł, tj. o 53,1%), co wynikało z obciążenia z dniem 25 września 2019 r. firmy zapewniającej ochronę budynku w SR w Wyszkowie kwotą 65,6 tys. zł tytułem kary umownej za zerwanie umowy;
- c) opłat i kosztów sądowych oraz innych opłat uiszczanych na rzecz Skarbu Państwa z tytułu postępowania sądowego i prokuratorskiego (z 9.574 tys. zł do 11.067,9 tys. zł, tj. o 15,6%) - spowodowany przede wszystkim wyższymi opłatami określonymi w ustawie o kosztach sądowych w sprawach cywilnych⁹ oraz większym wpływem spraw do Wydziałów Ksiąg Wieczystych związanych z przekształcaniem prawa użytkowania wieczystego w prawo własności. (akta kontroli str. 6-13, 21-22)

Wykazane w sprawozdaniu Rb-27 należności Sądu (dysponenta III stopnia) wyniosły 258 tys. zł i były o 35,6% niższe niż w 2018 r. (400,3 tys. zł). Zaległości netto Sądu wynosiły 195,3 tys. zł i stanowiły 96,2% zaległości wg stanu na koniec 2018 roku (203 tys. zł). Składały się na nie należności wymagalne z tytułu: pozostałych odsetek (106,6 tys. zł) oraz kar i odszkodowań wynikających z umów (88,7 tys. zł) i w całości dotyczyły kary umownej za odstąpienie od realizacji umowy z 2005 r. na prace remontowe budynku Sądu. Wobec nieuiszczenia należności sprawa w 2006 roku została skierowana na drogę sądową¹⁰. Po uzyskaniu prawomocnego wyroku, sprawa została przekazana (w grudniu 2013 r.)

⁷ W dziale 755 Sprawiedliwość, rozdziale 75502 Jednostki sądownictwa powszechnego.

⁸ W postępowaniach prowadzonych w Sądzie Apelacyjnym nie wystąpiły przypadki zamiany kary grzywny na zastępczą karę w postaci pracy społecznie użytecznej lub zastępczej kary pozbawienia wolności i w 2019 r. nie dokonywano z tego tytułu odpisów należności.

⁹ Ustawa z 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (Dz.U. z 2019 r. poz. 786, ze zm.).

¹⁰ Sąd Okręgowy w Białymstoku zasądził kwotę 88,7 tys. zł wyrokiem z 16.12.2008 r., utrzymanym w mocy wyrokiem Sądu Apelacyjnego w Gdańsku z 28.10.2013 r., opatrzonym klauzulą wykonalności z 13.11.2013 r.

do Prokuraturii Generalnej Rzeczypospolitej Polskiej. Wyegzekwowaniem należności w imieniu Sądu zajmowała się prywatna kancelaria radcy prawnego. Nadzór nad stanem należności w SA prowadził Oddział Finansowy. W ramach prawidłowo prowadzonego nadzoru: naliczono co kwartał odsetki, ewidencjonowano comiesięczne wpłaty dokonywane przez komornika z zajętej emerytury dłużnika – w 2019 r. wpłynęło 7,3 tys. zł, którymi pokryto naliczone odsetki, weryfikowano coroczne sprawozdania radcy prawnego działającego w imieniu Sądu oraz utrzymywano bezpośredni kontakt w sprawie podejmowanych przez radcę czynności zmierzających do wyegzekwowania należności¹¹.

W ww. sprawie nie zawierano ugody. Nie umarzano też należności lub ich części oraz nie zmieniano terminu zapłaty należności. Żadne należności nie uległy przedawnieniu. Z uwagi na posiadanie przez dłużnika nieruchomości, która może być sprzedana oraz comiesięczne egzekwowanie przez komornika części należności z emerytury dłużnika, brak było przesłanek do uznania zaległości za nieściągalną. (dowód: akta kontroli str. 5, 21-29)

1.3. W ramach nadzoru nad wykonaniem budżetu w części 15/10 dokonywano okresowej, kwartalnej oceny realizacji budżetu Sądu Apelacyjnego, podczas której analizowano też prawidłowość i terminowość pobierania dochodów budżetowych. Przeprowadzono także 14 kontroli problemowych sądów z terenu Apelacji Białostockiej¹², które dotyczyły m.in. prawidłowości i terminowości realizacji dochodów, w tym należności sądowych¹³. W zakresie dotyczącym dochodów budżetowych stwierdzone nieprawidłowości dotyczyły najczęściej nieprzestrzegania przez właściwe osoby funkcyjne lub upoważnionych sędziów ustalonych w przepisach wewnętrznych terminów wydawania zarządzeń o stwierdzeniu prawomocności orzeczeń odnoszących się do należności sądowych oraz naruszania przez pracowników sądów terminów dokonywania przypisów należności sądowych w urzędzeniach ewidencyjnych. Ponadto w Sądzie Apelacyjnym w Białymstoku corocznie odbywały się spotkania kierownictwa Sądu z prezesami i dyrektorami poszczególnych jednostek Apelacji Białostockiej oraz przedstawicielami Izby Komorniczej w Białymstoku¹⁴, które były poświęcone m.in. innym ocenie stanu egzekucji należności sądowych dokonywanej przez kancelarie komornicze na obszarze funkcjonowania Apelacji Białostockiej. (akta kontroli str. 32-80, 212-213, 226, 246-248)

Podczas kontroli NIK prowadzonych w Sądzie Okręgowym w Białymstoku (który był kontrolowany także przez pracowników Sądu Apelacyjnego w ramach kontroli problemowych) i Sądach Rejonowych w Białymstoku i Bielsku Podlaskim w zakresie realizacji dochodów budżetowych stwierdzono nieprawidłowości polegające na:

- 1) w Sądzie Okręgowym w Białymstoku – przekazaniu do wykonania z opóźnieniem 6 i 16 dni dwóch orzeczeń dotyczących zaległości budżetowych na kwotę 109 tys. zł oraz nierzetelnym prowadzeniu kontroli windykacji należności sądowych, podczas której nie weryfikowano obowiązku przestrzegania 14-dniowego terminu skierowania orzeczenia do wykonania po zwrocie akt z II instancji;
- 2) w Sądzie Rejonowym w Białymstoku – naruszeniu w 15 z 20 badanych spraw dotyczących zaległości budżetowych terminów dotyczących: kierowania prawomocnych orzeczeń do wykonania, wysyłania wezwań do uiszczenia, przekazywania informacji do Biura Informacji Gospodarczej oraz przekazywania poleceń egzekucyjnych do komornika sądowego;

¹¹ Do lutego 2020 r. komornik podjął dwie nieudane próby sprzedaży nieruchomości należącej do dłużnika (08.12.2017 r i 17.08.2018 r.). W lutym 2019 r. (po upływie wymaganych sześciu miesięcy od drugiej licytacji) skierowano wniosek do komornika o ponowne przeprowadzenie egzekucji z nieruchomości dłużnika. Ze względu na skargi składane przez dłużnika na każdą czynność komornika, termin przeprowadzania kolejnej licytacji nie został wyznaczony (tylko w 2019 r. dłużnik wniósł 5 skarg na czynności komornika).

¹² Z łącznie 21 przeprowadzonych kontroli.

¹³ Badania kontrolne dotyczyły również ewidencjonowania i windykacji nawiązek lub świadczeń pieniężnych orzeczonych na rzecz Funduszu Pomocy Pokrzywdzonym oraz Pomocy Postpenitencjarnej, a w szczególności na sprawdzeniu realizacji wytycznych Dyrektora Sądu Apelacyjnego w Białymstoku zawartych w skierowanym w dniu 22 października 2018 r. do dyrektorów sądów rejonowych i okręgowych piśmie w zakresie ujmowania (księgowania) odpisów kwot nawiązek lub świadczeń pieniężnych zasądzonych na rzecz Funduszu w prowadzonej analitycznie, a w konsekwencji i syntetycznie ewidencji księgowej wyłącznie na podstawie postanowień sądu.

¹⁴ W 2019 r. narada odbyła się 29 maja 2019 r.

- 3) w Sądzie Rejonowym w Bielsku Podlaskim – niezgodnym ze stanem faktycznym wykazaniu w sprawozdaniach Rb-27 i Rb-N należności wymagalnych w kwocie 0,4 tys. zł, zamiast 1,6 tys. zł.

OCENA CZĄSTKOWA

Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie, jako właściwe i wynikające z przepisów prawa, działania podejmowane przez Sąd w celu wyegzekwowania zaległości.

OBSZAR

2. Wydatki

2.1. Wydatki budżetu państwa

Opis stanu faktycznego

2.1.1. Wydatki sądów Apelacji Białostockiej w 2019 roku wynosiły 484.557,1 tys. zł, co stanowiło 99,6% planu po zmianach (486.735,2 tys. zł)¹⁵. We wszystkich grupach ekonomicznych środki wydatkowano zgodnie z planem.

Wydatki były wyższe niż w 2018 roku o 44.067,3 tys. zł, tj. o 10%. Wzrost dotyczył głównie: wynagrodzeń osobowych pracowników i sędziów (wyższych o 19.810,8 tys. zł, tj. o 7,9%), kosztów postępowania sądowego (wyższych o 8.960,1 tys. zł, tj. o 41%) i zakupów inwestycyjnych (o 4.271,2 tys. zł, tj. o 95,9%). (dowód: akta kontroli str. 30-80)

Środki z budżetu Apelacji Białostockiej przeznaczono na zadania z zakresu:

- świadczeń społecznych – 22.479,5 tys. zł, tj. 13,1% więcej niż rok wcześniej. Przeznaczono je na wypłatę uposażeń, uposażeń rodzinnych z dodatków dla sędziów w stanie spoczynku;
- sprawiedliwości – 462.083 tys. zł, tj. 9,9% więcej niż w 2018 r. Wydatki dotyczyły sprawowania wymiaru sprawiedliwości przez sądy powszechne (394.974,3 tys. zł) i wsparcia wymiaru sprawiedliwości oraz obrotu gospodarczego (67.109,3 tys. zł), w tym działalności Opiniodawczych Zespołów Sądowych Specjalistów (4.416,6 tys. zł) oraz utrzymania i rozwoju infrastruktury IT i rejestrów (62.692,8 tys. zł).

(akta kontroli str. 214-220)

Wydatki Sądu (jako dysponenta III stopnia) w 2019 r. wyniosły 36.321,4 tys. zł¹⁶, co stanowiło 99,5% planu po zmianach (36.491,9 tys. zł) i 114,2% wydatków poniesionych rok wcześniej (31.797,8 tys. zł). Sfinansowano nimi głównie: wynagrodzenia z pochodnymi – 16.450,4 tys. zł i wydatki majątkowe – 8.660,3 tys. zł. (akta kontroli str. 31)

2.1.2. Plan wydatków w części 15/10, ustalony w ustawie budżetowej¹⁷ w kwocie 444.346 tys. zł, w trakcie roku został zwiększony do 486.735,2 tys. zł, tj. o 42.389,2 tys. zł – o 10%). Zmiany dokonane zostały przez Ministra Sprawiedliwości w ramach budżetu części 15 – Sądy Powszechne i dotyczyły zwiększenia środków na wydatki bieżące o 36.238,7 tys. zł oraz wydatki majątkowe – o 6.721 tys. zł oraz zmniejszenia środków na świadczenia na rzecz osób fizycznych – o 570,5 tys. zł. Środki finansowe przyznano przede wszystkim na sfinansowanie wynagrodzeń pracowników, zakupy inwestycyjne oraz pozostałe wydatki związane z funkcjonowaniem sądowych systemów informatycznych. W 2019 r. budżet części 15/10 nie był zwiększany środkami finansowymi z rezerwy ogólnej i rezerw celowych budżetu państwa. Nie wystąpiły wydatki, które nie wygasły z upływem roku budżetowego. (akta kontroli str. 32-81)

¹⁵ Wydatki poniesiono w dziale 753 Obowiązkowe ubezpieczenia społeczne, rozdziale 75312 Uposażenie sędziów w stanie spoczynku oraz uposażenie rodzinne – 22.479,5 tys. zł oraz dziale 755 Wymiar sprawiedliwości, rozdziałach 75502 Jednostki sądownictwa powszechnego i 75595 Pozostała działalność – odpowiednio 457.566,7 tys. zł i 4.510,8 tys. zł.

¹⁶ Wydatki poniesiono w dziale 753 Obowiązkowe ubezpieczenia społeczne, rozdziale 75312 Uposażenie sędziów w stanie spoczynku oraz uposażenie rodzinne – 2.994,7 tys. zł oraz 755 Wymiar sprawiedliwości, rozdziale 75502 Jednostki sądownictwa powszechnego – 33.326,7 tys. zł.

¹⁷ Ustawa budżetowa na rok 2019 z dnia 16 stycznia 2019 r. (Dz.U. poz. 198).

2.1.3. Trzema decyzjami Ministra Sprawiedliwości zablokowane zostały wydatki ujęte w planie finansowym sądów Apelacji Białostockiej w łącznej wysokości 2.053,1 tys. zł, w tym 115,4 tys. zł z budżetu środków europejskich. Decyzje te wydano na podstawie art. 177 ust. 1 pkt 3 upf w związku z nadwyżkami zgłoszonymi przez Dyrektora Sądu. I tak:

- a) 16 grudnia 2019 r. zablokowano środki na realizację projektu „Europejski Krajowy Rejestr Sądowy” z programu POWER – Program Operacyjny Wiedza, Edukacja, Rozwój 2014-2020, w tym: 21,5 tys. zł z budżetu państwa i 115,4 tys. zł z budżetu środków europejskich. Środków nie wydatkowano ze względu na opóźnienia w realizacji umowy przez wykonawcę firmę ATOS Polska S.A. Projekt był realizowany przez Departament Informatyzacji Rejestrów Sądowych Ministerstwa Sprawiedliwości, który pismem z 6 grudnia 2019 r. przekazał do Sądu informację o konieczności zgłoszenia przez Sąd blokady środków. Wniosek o dokonanie blokady został zgłoszony przez Dyrektora Sądu 10 grudnia 2019 r.;
- b) 23 grudnia 2019 r. zablokowano wydatki na kwotę 1.194,1 tys. zł, w tym 22,2 tys. zł w związku z mniejszą kwotą wypłat uposażeń sędziów w stanie spoczynku (w rozdziale 75312) i 1.149,4 tys. zł z powodu mniejszych kosztów postępowań sądowych oraz oszczędności po rozstrzygnięciu postępowań przetargowych dotyczących zakupów inwestycyjnych (w rozdziale 75502). Blokady dotyczyła wydatków 10 sądów Apelacji Białostockiej, a wniosek o jej dokonanie został przekazany 18 grudnia 2019 r.;
- c) 31 grudnia 2019 r. zablokowano wydatki na kwotę 722 tys. zł (w rozdziale 75502) w związku z: mniejszymi niż planowano kosztami postępowań sądowych (366,8 tys. zł), oszczędnościami wynikającymi ze: zwolnień lekarskich sędziów (1,8 tys. zł), niezrealizowanych wydatków bieżących związanych z niewywiązaniem się wykonawcy z umowy na dostawę komputerów (252 tys. zł) oraz niewypłaceniem wynagrodzenia wykonawcy za przygotowanie dokumentacji przebudowy Sądu Rejonowego w Bartoszycach (101,4 tys. zł). Blokady dotyczyła 11 sądów Apelacji Białostockiej.
(akta kontroli str. 112-125)

2.1.4. Wydatki bieżące sądów z obszaru Apelacji Białostockiej wyniosły 439.919,4 tys. zł (99,6% planu po zmianach) i stanowiły 90,8% wydatków części 15/10. Poniesiono je głównie na wynagrodzenia z pochodnymi (327.354,8 tys. zł), sfinansowanie kosztów postępowania sądowego (42.708,8 tys. zł) oraz zakup usług pozostałych (27.370,7 tys. zł). Wydatki bieżące były wyższe o 39.821,9 tys. zł niż w 2018 r. (o 10%), a wzrost wynikał przede wszystkim ze wyższych kosztów postępowania sądowego i prokuratorskiego o 41% (o 8.960,9 tys. zł) oraz wzrostu wynagrodzeń pracowników o 9,7% (o 14.613,1 tys. zł).
(akta kontroli str. 30, 87-98)

Wydatki bieżące Sądu wyniosły 24.618,5 tys. zł (99,6% planu po zmianach). Poniesiono je przede wszystkim na: wynagrodzenia z pochodnymi (16.450,4 tys. zł), zakup usług pozostałych (4.065,8 tys. zł) i pożyczki udzielone sędziom na zaspokojenie potrzeb mieszkaniowych (1.915 tys. zł). Wydatki bieżące były o 3.164,5 tys. zł (o 14,7%) wyższe niż w 2018 r., co wynikało głównie z: większych o 1.327 tys. zł (o 225,7%) wydatków na pożyczki mieszkaniowe dla sędziów i o 1.093,9 tys. zł (o 36,8%) wydatków na zakup usług pozostałych. Z wyjaśnień Głównej Księgowej wynika, że wzrost wydatków na pożyczki mieszkaniowe spowodowany był większą liczbą wniosków o udzielenie pożyczki (8 w 2019 r. i 3 w 2018 r.), a przyczyną wzrostu wydatków na zakup usług pozostałych było przede wszystkim zwiększenie wynikających z umów centralnych wydatków związanych z utrzymaniem i modyfikacją systemów informatycznych sądów zainstalowanych na serwerach Ministerstwa Sprawiedliwości. (akta kontroli str. 31, 99-104, 132-134)

Wynagrodzenia w sądach Apelacji w 2019 roku wyniosły 288.268,8 tys. zł¹⁸ (100% planu po zmianach) i były o 7,6% wyższe niż w roku poprzednim (267.809,9 tys. zł). Największe wydatki poniesiono na wynagrodzenia sędziów – 109.526 tys. zł, tj. 5,1% więcej niż w roku poprzednim (104.199,1 tys. zł) i urzędników i innych pracowników – 114.752,8 tys. zł, tj. 9,2% więcej niż w 2018 r. (105.088,4 tys. zł). (akta kontroli str. 126-128)

¹⁸ Dane na podstawie sprawozdania Rb-70 o zatrudnieniu i wynagrodzeniach za IV kwartał 2019 r.

Przeciętne zatrudnienie w sądach Apelacji Białostockiej w 2019 roku wynosiło 3.204 osoby i zwiększyło się w porównaniu do 2018 r. o 67 pracowników (o 2,1%). Największy wzrost wystąpił w grupie urzędników i innych pracowników (osób nieobjętych mnożnikowym systemem wynagrodzeń) o 56 osób (o 3%), a w niewielkim stopniu wzrosło zatrudnienie referendarzy o 13 pracowników (o 11,6%) i asystentów o 4 osoby (o 2,3%). Zmniejszenia zatrudnienia były nieznaczne i dotyczyły sędziów (o 6 osób, tj. o 1%) i sądowych kuratorów zawodowych (o 3 osoby, tj. o 0,9%).
(akta kontroli str. 126-128)

Przeciętne wynagrodzenie miesięczne na jednego pełnozatrudnionego w sądach Apelacji wyniosło 7.497,75 zł, tj. o 5,4% więcej niż w 2018 r. Przeciętne miesięczne wynagrodzenie w największych grupach pracowniczych: sędziów i urzędników oraz innych pracowników wyniosło odpowiednio 15.678,1 zł i 4.964,8 zł i było wyższe odpowiednio o 6,1% i 6% niż rok wcześniej.
(akta kontroli str. 126-128)

Wydatki na wynagrodzenia w Sądzie w 2019 r. wyniosły 14.869,6 tys. zł¹⁹ (100% planu po zmianach) i były o 5,8% wyższe niż w roku poprzednim (14.058,4 tys. zł). Najwięcej środków wydatkowano na wynagrodzenia sędziów – 7 363,8 tys. zł (2,3% więcej niż w 2018 r.) i urzędników – 6.477,2 tys. zł (10,2% więcej niż w 2018 r.). Przeciętne miesięczne wynagrodzenie na jednego pełnozatrudnionego w Sądzie wyniosło 8.964,9 zł i było wyższe o 9,5% niż w 2018 roku (8.188 zł), w tym w grupie sędziów o 7,4%, a w grupie urzędników i innych pracowników o 12,8%.

Przeciętne zatrudnienie w Sądzie w 2019 roku wynosiło 138 pełnozatrudnionych i zmniejszyło się o 3,4% w stosunku do roku poprzedniego (143,1). Zmniejszenie zatrudnienia nastąpiło we wszystkich grupach pracowników: asystentów o 7,2% (o 2 osoby), sędziów o 4,7% (o 2 osoby) i urzędników i innych pracowników o 2,3% (o 2 osoby).

Na nagrody uznaniowe wydatkowano w 685,4 tys. zł, a ich przeciętna wysokość wyniosła 4,96 tys. zł. W 2019 r. nie przyznawano nagród sędziom Sądu, w tym Prezesowi i Wiceprezesowi.
(akta kontroli str. 129-131, 135-136)

Na wynagrodzenia bezosobowe sądy Apelacji Białostockiej wydatkowały 11.889,4 tys. zł, tj. 5,6% więcej niż w 2018 r. (11.253,8 tys. zł). Wydatki te dotyczyły przede wszystkim wynagrodzeń biegłych i tłumaczy przysięgłych.
(akta kontroli str. 30, 81)

Wydatki na wynagrodzenia bezosobowe w Sądzie w 2019 r. wyniosły 141,7 tys. zł i były o 17,7% niższe niż w 2018 r. (172,1 tys. zł). Sfinansowano nimi wynagrodzenia biegłych (122,6 tys. zł) i tłumaczy przysięgłych (19 tys. zł). Ponadto kwotę 20,3 tys. zł przeznaczono na umowy zlecenia na wykonywanie zadań pomocniczych²⁰.
(akta kontroli str. 81, 221, 234-236)

2.1.5. Wydatki majątkowe w sądach Apelacji Białostockiej wyniosły 10.714,3 tys. zł (99% planu po zmianach), tj. o 18,8% więcej niż w roku poprzednim (9.017,2 tys. zł). Przewidziano realizację 26 zadań, z których 17 o wartości 6.477,7 tys. zł zostało wprowadzonych do planu w trakcie roku²¹. Na zakupy inwestycyjne (22 zadania) wydatkowano 8.727,6 tys. zł²² (3.723 tys. zł na zakupy centralne i 5.004,6 tys. zł na zakupy na potrzeby sądów okręgowych Apelacji). Wydatki dotyczyły zakupu m.in.: sprzętu do rejestracji rozpraw (1.538,8 tys. zł), wyposażenia Centrum Obsługi Druku (kopertownica i drukarka – 1.450 tys. zł), serwerów (859,4 tys. zł) oraz sprzętu i licencji oprogramowania. Wydatki inwestycyjne (3 zadania) wyniosły 1.986,7 tys. zł²³ i sfinansowano nimi przebudowy, remonty i budowy siedzib sądów rejonowych Zambrowie, Grajewie i Bartoszycach. (dowód: akta kontroli str. 30, 82-83, 132-134, 205-208)

Sąd Apelacyjny (dysponent III stopnia) realizował większość (80,8%) wydatków majątkowych na potrzeby Apelacji Białostockiej. Wyniosły one w Sądzie 8.660,3 tys. zł, tj. 99,9% planu po zmianach i o 11,9% więcej niż w roku poprzednim (7.736,3 tys. zł).

¹⁹ Dane na podstawie sprawozdania Rb-70 o zatrudnieniu i wynagrodzeniach za IV kwartał 2019 r.

²⁰ Zawarto umowy z 17 osobami dotyczące przeprowadzenia szkoleń pracowników odbywających staż na urzędnika sądowego oraz szkolenia obronnego.

²¹ Dysponent – Sąd Apelacyjny w Białymstoku – w 2019 r. nie dokonywał zmian planu wydatków majątkowych. Zwiększenia planu wydatków na zadania inwestycyjne dokonywał Minister Sprawiedliwości.

²² Tj. o 95,9% więcej niż w 2018 r. – 4.456 tys. zł.

²³ Tj. o 56,4% mniej niż w 2018 r. – 4.561,2 tys. zł.

Na zakupy inwestycyjne wydatkowano 6.716,6 tys. zł (o 111,4% więcej niż w 2018 r.)²⁴, a na wydatki inwestycyjne²⁵ – 1.943,7 tys. zł (o 57,4% mniej niż w 2018 r.).
(dowód: akta kontroli str. 31, 108-111, 132-134)

2.1.6. Świadczenia na rzecz osób fizycznych sądy Apelacji Białostockiej zrealizowały w wysokości 33.923,4 tys. zł (99,4% planu po zmianach), tj. o 2.548,3 tys. zł (o 8,1%) wyższej niż rok wcześniej. Poniesiono je głównie na uposażenia sędziów w stanie spoczynku i uposażenia rodzinne (22.479,5 tys. zł) oraz wydatki związane z postępowaniem sądowym m.in. takie jak ryczałty wypłacane kuratorom zawodowym i społecznym, zwrot kosztów diet, przejazdów i noclegów ławników, biegłych i świadków oraz rekompensaty pieniężne dla ławników za czas wykonywania czynności w sądzie (10.925,3 tys. zł). Wzrost wydatków w porównaniu do roku poprzedniego wynikał przede wszystkim z podniesienia kwoty bazowej będącej podstawą do naliczania uposażeń sędziów w stanie spoczynku i uposażeń rodzinnych.
(akta kontroli str. 30, 84-86)

Wydatki Sądu na świadczenia na rzecz osób fizycznych wyniosły 3.042,6 tys. zł (100% planu po zmianach), tj. o 435,3 tys. zł (o 16,7%) więcej niż w 2018 r. Poniesiono je głównie na uposażenia sędziów w stanie spoczynku i uposażenia rodzinne (2.994,7 tys. zł, tj. o 17% więcej niż rok wcześniej).
(akta kontroli str. 31, 105-107)

2.1.7. Szczegółowym badaniem objęto 75 pozycji wydatków Sądu (dysponent III stopnia) na kwotę 11.304,4 tys. zł, tj. 31,1% wydatków Sądu ogółem i 2,3% wydatków sądów Apelacji Białostockiej. Doboru próby wydatków dokonano metodą monetarną²⁶, na podstawie wygenerowanych z systemu finansowo-księgowego zapisów i dowodów księgowych odpowiadających wydatkom pozapłacowym w kwotach powyżej 500 zł. Do badania wylosowano 75 pozycji wydatków w tym: 44 pozycje na kwotę 3.555,1 tys. zł dotyczyły wydatków bieżących, a 31 na 7.749,3 tys. zł wydatków majątkowych. Badanie wykazało, że wydatki realizowano z zachowaniem przepisów art. 44 ust. 3 pkt 1 i 3 oraz art. 162 ufp, tj. zgodnie z planem finansowym jednostki, w sposób celowy i oszczędny, z zachowaniem zasady uzyskiwania najlepszych efektów z danych nakładów. Przed poniesieniem wydatków dokumenty stanowiące ich podstawę były weryfikowane pod względem formalno-rachunkowym, merytorycznym oraz zatwierdzane do wypłaty przez uprawnione do tego osoby. Nie stwierdzono przypadków nieterminowego realizowania zobowiązań. Wszystkie skontrolowane wydatki budżetowe sklasyfikowano do odpowiednich paragrafów klasyfikacji budżetowej, stosownie do wymogów określonych w załączniku nr 4 do rozporządzenia Ministra Finansów z dnia 2 marca 2010 r. w sprawie szczegółowej klasyfikacji dochodów, wydatków, przychodów i rozchodów oraz środków pochodzących ze źródeł zagranicznych²⁷. Stwierdzono też, że zapisy księgowe w wykorzystywanym przez Sąd Zintegrowanym Systemie Finansowo-Księgowym SAP (dalej: „ZSRK”) nie zawierały daty dokonania operacji gospodarczej – zagadnienie zostało opisane w sekcji *Uwagi*.

W 32 (z 75 zbadanych) przypadkach na kwotę 3.820,2 tys. zł wydatki dotyczyły zakupów centralnych związanych z informatyzacją, realizowanych przez Ministerstwo Sprawiedliwości. W tych przypadkach wyłonieniem wykonawcy, podpisaniem umowy i przeprowadzeniem odbiorów zajmowało się Ministerstwo Sprawiedliwości, które także zarządzało dostarczoną sprzętem i oprogramowaniem. Zagadnienie realizacji umów centralnych z zakresu informatyzacji zostało opisane w sekcji *Uwagi*.

(akta kontroli str. 158-168)

2.1.8. Zgodnie z terminem wynikającym z art. 13a ust. 1 ustawy z dnia 29 stycznia 2004 r. Prawo zamówień publicznych²⁸ Sąd sporządził plan postępowań o udzielenie zamówień publicznych na 2019 rok, który zamieścił na stronie internetowej oraz przekazał roczne sprawozdanie o udzielonych zamówieniach, o którym mowa w art. 98 ust. 2 upzp oraz rozporządzeniu Ministra Rozwoju i Finansów z dnia 15 grudnia 2016 r. w sprawie informacji

²⁴ W tym na realizowane przez Sąd zakupy centralne – 3.723 tys. zł i wydatki na sprzęt zakupiony na potrzeby Sądu – 3.723 tys. zł.

²⁵ Związane z przebudowami i budowaniami budynków Sądów Rejonowych w Zambrowie i Grajewie.

²⁶ Z prawdopodobieństwem proporcjonalnym do wartości.

²⁷ Dz. U. z 2014 r. poz. 1053, ze zm.

²⁸ Dz. U. z 2019 r. poz. 1843. Dalej: upzp.

zawartych w rocznym sprawozdaniu o udzielonych zamówieniach, jego wzoru oraz sposobu przekazywania²⁹. (akta kontroli str. 169-171)

Szczegółowe badanie czterech postępowań³⁰ dotyczących udzielenia zamówień publicznych o wartości 880,9 tys. zł brutto wykazało, że przeprowadzono je zgodnie z przepisami upzp oraz przepisami wewnętrznymi Sądu³¹. W 2019 r. na realizację ww. zamówień wydatkowano 880,9 tys. zł. (akta kontroli str. 172-187, 198-200, 236-238)

2.1.9. Zobowiązania ogółem sądów Apelacji Białostockiej na koniec 2019 roku wynosiły 27.653,2 tys. zł, tj. o 2.590,1 tys. zł (o 4,3%) więcej niż na koniec 2018 r. Dotyczyły głównie dodatkowego wynagrodzenia rocznego z pochodnymi (23.425,3 tys. zł) oraz kosztów postępowań sądowych (1.909,8 tys. zł). Na koniec roku zobowiązania wymagalne wg sprawozdania Rb-28 wyniosły 27 tys. zł, w tym: 24 tys. zł z tytułu zasądzonego przez Sąd Okręgowy w Ostrołęce odszkodowania dla osoby represjonowanej³² i 2,9 tys. zł z tytułu nieopłaconej w terminie przez Sąd Rejonowy w Bielsku Podlaskim faktury adwokata za obronę z urzędu. Przyczyną powstania ww. zobowiązań wymagalnych były opóźnienia w przekazywaniu prawomocnych orzeczeń sądów z wydziałów merytorycznych do Oddziałów Finansowych. (akta kontroli str. 137-149)

Zobowiązania Sądu na koniec 2019 roku wynosiły 1.813,5 tys. zł (w całości niewymagalne) i były wyższe niż na koniec roku poprzedniego o 379,5 tys. zł, tj. o 26,4%. Dotyczyły one głównie dodatkowego wynagrodzenia rocznego wraz z pochodnymi (1.191,2 tys. zł).

Sąd w 2019 r. nie opłacał odsetek z tytułu nieterminowych płatności.

(akta kontroli: 81, 150-157)

2.2. Wydatki budżetu środków europejskich

Wydatki sądów Apelacji Białostockiej z budżetu środków europejskich na 2019 r. zaplanowano w wysokości 121,5 tys. zł³³, z przeznaczeniem na realizację projektu „Elektroniczny Krajowy Rejestr Sądowy eKRS” w ramach Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój 2014-2020. Projekt był realizowany przez Ministerstwo Sprawiedliwości, które do Sądu przekazywało informacje o koniecznych płatnościach.

Wydatki budżetu środków europejskich w 2019 r. wyniosły 6,1 tys. zł, tj. 5% planu. Niewykonanie zaplanowanych wydatków wynikało z opóźnień w realizacji projektu. Opłacono przekazaną przez Ministerstwo Sprawiedliwości fakturę za jego częściowe wykonanie. Pozostałe środki (115,4 tys. zł) zostały zablokowane decyzją z 16 grudnia 2019 r., co opisano w punkcie 2.1.3. wystąpienia).

(akta kontroli str. 112-115, 144, 147-148, 155, 157)

2.3. Efekty rzeczowe prowadzonej działalności

Wydatki sądów Apelacji Białostockiej w układzie zdaniowym realizowane były w ramach dwóch funkcji państwa 13 *Zabezpieczenie społeczne i wspieranie rodziny* i 18 *Sprawiedliwość* i wyniosły odpowiednio: 22.479,5 tys. zł i 462.083,6 tys. zł.

Zgodnie z wytycznymi Departamentu Budżetu i Efektywności Finansowej Ministerstwa Sprawiedliwości przekazany pismem z 10 kwietnia 2019 r., w sprawozdaniach łącznych i jednostkowych w układzie zadaniowym wykazywano dane dotyczące tylko miernika realizacji działania 18.3.1.3 *Wykonywanie orzeczeń wydanych przez sądy powszechne*, którego celem była poprawa ściągłości należności sądowych. Miernik działania, określony jako wskaźnik uiszczeń do przypisów, zaplanowano dla części 15/10 na poziomie 70,83%,

²⁹ Dz. U poz. 2038.

³⁰ Badaniem objęto zamówienia w trybie przetargu nieograniczonego na dostawę komputerów o wartości 41,7 tys. zł, postępowanie z wolnej ręki na dostawę urządzeń bezpieczeństwa brzegu sieci na kwotę 698 tys. zł oraz zakup systemu klimatyzacji do sal rozpraw o wartości 57,4 tys. zł i regałów do archiwum o wartości 83,8 tys. zł dokonany na podstawie art. 4 ust. 8 upzp.

³¹ Zarządzenie Dyrektora Sądu Apelacyjnego w Białymstoku Nr 3 z dnia 5 listopada 2007 r. w sprawie ramowych procedur udzielania zamówień publicznych o wartości szacunkowej nie przekraczającej równowartości kwoty 14.000 euro.

³² W tym odsetki – 0,043 tys. zł.

³³ Planowane współfinansowanie z budżetu państwa miało wynieść 22,6 tys. zł.

tj. zgodnie z wykonaniem tego miernika za 2018 r.³⁴ Miernik został zrealizowany w wysokości 73,11%³⁵.

Wykonanie miernika było monitorowane w okresach kwartalnych, poprzez sporządzanie analiz o stanie należności sądowych oraz sprawozdań z wykonania wydatków budżetu państwa w układzie zadaniowym. Plan miernika nie był zmieniany w trakcie danego roku.

(akta kontroli str. 81, 214-220, 222-225)

2.4. Realizacja działań nadzorczych

Nadzór nad gospodarką finansową jednostek Apelacji Białostockiej sprawowano zgodnie z art. 175 ust. 1 i ust. 2 ufp. Prowadzono kwartalne analizy w zakresie zgodności wydatków z planowanym przeznaczeniem i prawidłowości wykorzystania środków finansowych oraz zakresu zrealizowanych zadań. W 14 sądach Apelacji przeprowadzono kontrole problemowe podczas których badano m.in. zgodność wydatków z planowanym przeznaczeniem i prawidłowość ich wykorzystania (nie stwierdzono istotnych nieprawidłowości), a we wszystkich (6) sądach okręgowych przeprowadzono kontrole doraźne dotyczące przyznawania w latach 2014-2018 przez prezesów sądów okręgowych dodatków specjalnych kuratorom okręgowym i ich zastępcom. Stwierdzone nieprawidłowości dotyczyły przyznawania dodatków pomimo, że nie było to związane ze zwiększeniem realizowanych przez kuratorów obowiązków. Nadzór sprawowany był ponadto na bieżąco przez pracowników Oddziału Finansowego, m.in. podczas analizy i sporządzania sprawozdań budżetowych. Monitorowano także realizację planu wydatków w układzie zadaniowym w podległych sądach, m.in. poprzez analizę danych w ZSRK.

(akta kontroli str. 32-80, 226)

Podczas kontroli NIK prowadzonych w Sądzie Okręgowym w Białymstoku³⁶ i Sądach Rejonowych w Białymstoku i Bielsku Podlaskim stwierdzono nieprawidłowości w realizacji wydatków budżetowych, które polegały na:

- 1) w Sądzie Okręgowym w Białymstoku – w jednej ze 115 analizowanych pozycji wydatków nie dopełniono obowiązku niezwłocznego przekazywania dokumentów do wypłaty wynagrodzeń z tytułu udzielonej pomocy prawnej w wysokości 0,3 tys. zł, skutkiem czego wydatek został ujęty w 2019, zamiast w 2018 r.;
- 2) w Sądzie Rejonowym w Białymstoku – w czterech z 20 zbadanych spraw z opóźnieniem wypłacono wynagrodzenia biegłym, co było skutkiem nieterminowego przekazywania do Oddziału Finansowego postanowień Sądu o przyznaniu tych wynagrodzeń. Ponadto dokonano niewłaściwej klasyfikacji wydatku w kwocie 14,4 tys. zł;
- 3) w Sądzie Rejonowym w Bielsku Podlaskim – prawomocne orzeczenia Sądu kierowano do realizacji z opóźnieniem i nieprawidłowo określono termin składania ofert w skontrolowanym postępowaniu przetargowym.

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

Ustalone
nieprawidłowości
Ocena częściowa

Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie wykonanie przez Sąd planu finansowego w zakresie zbadanych wydatków. Zostały one zrealizowane zgodnie z planem finansowym, na zakupy i usługi służące realizacji zadań jednostki, z zachowaniem zasad gospodarowania środkami publicznymi określonych w ustawie o finansach publicznych i aktach wykonawczych. Nie stwierdzono niecelowego i niegospodarnego wydatkowania środków publicznych.

³⁴ Miernik nie był określany dla Sądu Apelacyjnego, jako dysponenta III stopnia.

³⁵ W poszczególnych sądach wykonanie miernika wyniosło od 49,64% - Sąd Okręgowy w Białymstoku, do 86,58% - Sąd Rejonowy w Ostrowie Mazowieckim.

³⁶ Sąd Okręgowy w Białymstoku był kontrolowany w 2019 r. przez pracowników Sądu Apelacyjnego w ramach kontroli problemowych.

3. Sprawozdawczość

3.1. Kontrolą objęto prawidłowość sporządzania rocznych sprawozdań za 2019 rok w zakresie sprawozdań łącznych Apelacji Białostockiej oraz sprawozdań jednostkowych Sądu Apelacyjnego. Analizie poddano sprawozdania:

- o stanie środków na rachunkach bankowych państwowych jednostek budżetowych (Rb-23),
- z wykonania planu dochodów budżetowych (Rb-27),
- z wykonania planu wydatków budżetu państwa (Rb-28, Rb-28 Programy, Rb-28 UE),
- z wykonania wydatków budżetu państwa oraz budżetu środków europejskich w układzie zadaniowym (Rb-BZ1),
- sprawozdań w zakresie operacji finansowych za IV kwartał 2018 r. o stanie należności oraz wybranych aktywów finansowych (Rb-N) i o stanie zobowiązań według tytułów dłużnych oraz poręczeń i gwarancji (Rb-Z).

Sprawozdania łączne zostały sporządzone przez dysponenta części 15/10 – Sąd Apelacyjny w Białymstoku na podstawie sprawozdań jednostkowych (własnych i podległych jednostek). Kwoty wykazane w sprawozdaniach jednostkowych Sądu Apelacyjnego (dysponent trzeciego stopnia) były zgodne z danymi wynikającymi z ewidencji księgowej. Sprawozdania zostały sporządzone terminowo, stosownie do przepisów rozporządzeń Ministra Finansów w sprawie: sprawozdawczości budżetowej³⁷, sprawozdań jednostek sektora finansów publicznych w zakresie operacji finansowych³⁸, a także sprawozdawczości budżetowej w układzie zadaniowym³⁹.

Sprawozdania były sporządzane z wykorzystaniem systemów informatycznych⁴⁰, a osoby sporządzające i sprawdzające sprawozdania pod względem merytorycznym i formalno-rachunkowym miały do tego stosowne umocowania. Przyjęte mechanizmy kontroli dotyczące operacji finansowych i gospodarczych zostały określone w Zasadach (polityce) rachunkowości⁴¹ i Instrukcji obiegu dowodów finansowo-księgowych i ich kontroli w Sądzie Apelacyjnym w Białymstoku⁴². Zapewniały one prawidłowe i rzetelne sporządzanie sprawozdań. Przeprowadzone w 2019 r. przez Oddział Kontroli Sądu Apelacyjnego w sądach Apelacji Białostockiej kontrole nie wykazały nieprawidłowości w zakresie sporządzania sprawozdań budżetowych.

(akta kontroli str. 188-197, 201-204, 212-213, 249-259)

W wyniku kontroli NIK w sądach Apelacji Białostockiej stwierdzono następujące nieprawidłowości:

- 1) w Sądzie Rejonowym w Białymstoku, w którym oprócz sprawozdawczości badano prawidłowość prowadzenia ksiąg rachunkowych – ze względu na ujęcie 76,7 tys. zł należności w księgach rachunkowych w niewłaściwym okresie sprawozdawczym, zaniżony został stan należności w rocznych sprawozdaniach Rb-27 i Rb-N. W sprawozdaniu Rb-N niewłaściwie wykazano również należności w ujęciu podmiotowym (10,2 tys. zł). Wystąpiły także przypadki ewidencjonowania należności sądowych i ujmowania przypisów i odpisów w księdze głównej w sposób naruszający wymogi odpowiednio art. 23 ust. 2 i ust. 4 ustawy z dnia 29 września 1994 r. o rachunkowości⁴³.

³⁷ Rozporządzenie Ministra Rozwoju i Finansów z dnia 9 stycznia 2018 r. w sprawie sprawozdawczości budżetowej (Dz. U. z 2019 r. poz. 1393, ze zm.).

³⁸ Rozporządzenie Ministra Finansów z dnia 4 marca 2010 r. w sprawie sprawozdań jednostek sektora finansów publicznych w zakresie operacji finansowych (Dz. U. z 2014 r. poz. 1773).

³⁹ Rozporządzenie Ministra Finansów z dnia 28 grudnia 2011 r. w sprawie sprawozdawczości budżetowej w układzie zadaniowym (Dz. U. z 2018 r. poz. 1793, ze zm.).

⁴⁰ Sporządzenie sprawozdań odbywało z wykorzystaniem raportów SAP ZSRK (Zintegrowany System Rachunkowości i Kadr) z księgami rachunkowymi.

⁴¹ Wprowadzonej zarządzeniem Nr 022-232/2016/F Dyrektora Sądu Apelacyjnego w Białymstoku z dnia 30 grudnia 2016 r. Dalej: *Polityka rachunkowości*.

⁴² Wprowadzonej zarządzeniem Nr 022-140/2019/F Dyrektora Sądu Apelacyjnego w Białymstoku z dnia 31 grudnia 2019 r.

⁴³ Dz. U. z 2019 r. poz. 351, ze zm. Dalej: *uor*.

- 2) w Sądzie Rejonowym w Bielsku Podlaskim – nieprawidłowości dotyczyły niewykazania w sprawozdaniach Rb-27 i Rb-N zaległości na koniec 2019 r. w wysokości 1,2 tys. zł.

We wszystkich wystąpieniach kierowanych do skontrolowanych jednostek Apelacji Białostockiej sformulowano też uwagę dotyczącą nieewidencjonowania w 2019 r. na koncie 226 *Długoterminowe należności budżetowe* należności, których termin spłaty przypadał po 12 miesiącach od dnia bilansowego, mimo, że wymóg taki wynikał z opisu tego konta w załączniku nr 3 do rozporządzenia Ministra Rozwoju i Finansów z dnia 13 września 2017 r. w sprawie rachunkowości oraz planów kont dla budżetu państwa, budżetów jednostek samorządu terytorialnego, jednostek budżetowych, samorządowych zakładów budżetowych, państwowych funduszy celowych oraz państwowych jednostek budżetowych mających siedzibę poza granicami Rzeczypospolitej Polskiej⁴⁴. W okresie od 1 stycznia 2019 do 31 grudnia 2019 r. księgi rachunkowe Sądów uniemożliwiały ujmowanie należności o okresie spłaty powyżej 12 miesięcy do należności długoterminowych, gdyż nie wyodrębniono w nich konta 226 *Długoterminowe należności budżetowe* dla należności sądowych. Należności na konto 226 zostały przeksięgowane w trakcie kontroli NIK.

(akta kontroli str. 239-240)

V. Uwagi

W związku ze stwierdzonymi nieprawidłowościami, Najwyższa Izba Kontroli, na podstawie art. 53 ust. 1 pkt 5 ustawy o NIK, przedstawia następujące uwagi:

- Uwagi
1. Zapisy księgowe w wykorzystywanym przez Sąd Zintegrowanym Systemie Finansowo-Księgowym SAP (dalej: „ZSRK”) nie zawierały daty dokonania operacji gospodarczej, co było niezgodne z dyspozycją art. 23 ust. 2 pkt 1 ustawy o rachunkowości. W wyjaśnieniach Dyrektor podała, że: *„Obecna wersja systemu ZSRK nie posiada zdefiniowanego pola dotyczącego daty operacji gospodarczej. Problem ten został zgłoszony Panu Grzegorzowi Ławnikowi – Administratorowi Bezpieczeństwa ZSRK w dniu 14 kwietnia 2016 r. drogą mailową, a także przedstawiony Kierownictwu ZSRK na spotkaniu dotyczącym problemów związanych z pracą w systemie ZSRK w Sądzie Apelacyjnym w Lublinie w dniu 15 kwietnia 2016r. Obecnie administratorzy ZSRK czekają na realizację rozwiązania zgłoszenia dotyczącego wprowadzenia pola daty operacji gospodarczej złożonego do firmy SAP.”*

(akta kontroli str. 81, 209-211, 241-245)

Uwagi dotyczące tego zagadnienia zostały też przedstawione w wystąpieniach z kontroli w Sądzie Okręgowym w Białymstoku i Sądach Rejonowych w Białymstoku i Bielsku Podlaskim.

2. Analiza wylosowanej próby 75 pozycji wydatków Sądu (opisanej w punkcie 2.5. wystąpienia) wykazała, że 32 pozycje wydatków na kwotę 3.820,2 tys. zł dotyczyły zakupów centralnych związanych z informatyzacją sądów i realizowanych przez Ministerstwo Sprawiedliwości. Z ewidencji księgowej Sądu wynika, że w 2019 r. wydatki o podobnym charakterze zostały zrealizowane na łączną kwotę 7.129,7 tys. zł i dotyczyły 17 faktur sfinansowanych środkami z § 6060 i 362 środkami z § 4300. We wskazanych przypadkach wyłonieniem wykonawcy, podpisaniem umowy i przeprowadzeniem odbiorów zajmowało się Ministerstwo Sprawiedliwości, które także przejmowało dostarczony sprzęt i oprogramowanie oraz zwiększało plan finansowy Sądu o środki przeznaczone na opłacenie wynikających z tych umów faktur. Rola Sądu przy realizacji tych wydatków ograniczała się do opłacenia przekazanej przez Ministerstwo Sprawiedliwości faktury, której przedmiot był weryfikowany poza Sądem i nie znajdował się fizycznie w jego dyspozycji, ani też nie był ujęty w jego ewidencji. Scedowanie na Sąd obowiązku dokonywania płatności przy zakupach sprzętu i usług z zakresu informatyzacji dokonywanych przez Ministerstwo Sprawiedliwości sprawiało, że proces zakupów przestawał być transparentny.

Dyrektor Sądu wyjaśniła, że: *„O systemie zakupów centralnych w zakresie systemów informatycznych stanowi § 2 pkt 3 Zarządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28*

⁴⁴ Dz. U. poz. 1911, ze zm.; Sąd Apelacyjny w Białymstoku nie miał należności długoterminowych dotyczących postępowania sądowego.

marca 2017 r. /.../ w sprawie organizacji zakupów dostaw i usług w sądownictwie powszechnym oraz wskazania zamawiającego, w brzmieniu „(...) 3. Ministerstwo przygotowuje i przeprowadza postępowania o udzielenie zamówienia publicznego, udziela zamówień oraz zawiera umowy ramowe na rzecz sądów w zakresie usług i dostaw związanych z centralnymi systemami informatycznymi.(...)”. Sąd Apelacyjny w Białymstoku jako dysponent części 15/10 jest wskazany jako płatnik faktur dotyczących zakupów informatycznych planowanych centralnie przez Departament Informatyzacji i Rejestrów Sądowych [dalej „DIRS”] i wynikających z zawartych przez DIRS umów i ponosi z tego tytułu wydatki. /.../” (akta kontroli str. 209-211, 260-333)

VI. Pozostałe informacje i pouczenia

Prawo zgłoszenia
zastrzeżeń

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach; jeden dla kierownika jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

Zgodnie z art. 54 ustawy o NIK kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do dyrektora jednostki organizacyjnej Najwyższej Izby Kontroli. Prawo zgłaszania zastrzeżeń, zgodnie z art. 61 b ust. 2 ustawy o NIK, nie przysługuje do wystąpienia pokontrolnego zmienionego zgodnie z treścią uchwały w sprawie zastrzeżeń.

Najwyższa Izba Kontroli informuje, że wystąpienia pokontrolne po kontroli wykonania budżetu państwa w 2019 r. stanowią podstawę sporządzenia *Analizy wykonania budżetu państwa i założeń polityki pieniężnej w 2019 r.*, której terminowe przedłożenie jest obowiązkiem Najwyższej Izby Kontroli określonym w art. 226 ust. 2 Konstytucji. Realizacja ustrojowego obowiązku Najwyższej Izby Kontroli w stosunku do Sejmu, umożliwiająca dochowanie przez Sejm terminu określonego w art. 226 ust. 2 Konstytucji, stanowi realizację ważnego interesu społecznego. Wobec powyższego, na podstawie art. 15zss ust. 4 pkt 2 w zw. z ust. 1 pkt 10 i ust. 7 ustawy z dnia 2 marca 2020 r. o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych⁴⁵, organ kontrolowany zobowiązany jest w terminie określonym w art. 54 ust. 1 ustawy o Najwyższej Izbie Kontroli, wnieść zastrzeżenia do wystąpienia pokontrolnego albo poinformować w tym terminie o niewniesieniu zastrzeżeń.

Obowiązek
poinformowania
NIK o sposobie
wykorzystania uwag

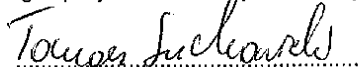
Zgodnie z art. 62 ustawy o NIK proszę o poinformowanie Najwyższej Izby Kontroli, w terminie 21 dni od otrzymania wystąpienia pokontrolnego, o sposobie wykorzystania uwag oraz o podjętych działaniach lub przyczynach niepodjęcia tych działań.

W przypadku wniesienia zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, termin przedstawienia informacji liczy się od dnia otrzymania uchwały o oddaleniu zastrzeżeń w całości lub zmienionego wystąpienia pokontrolnego.

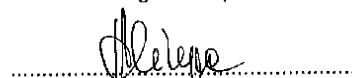
Białystok, 14 kwietnia 2020 r.

Kontroler:

Tomasz Suchowierski
gł. specjalista kontroli państwowej

.....
podpis

p.o. DYREKTORA DELEGATURY
Najwyższej Izby Kontroli w Białymstoku
Agata Ciupa

.....
podpis

⁴⁵ Dz.U. poz.374, 567 i 568.